

Štábní kapitán Bedřich Pleca:

Úvahy o jezdeckém dělostřelectvu.

Pod pojmem „jezdecké dělostřelectvo“ představujeme si obyčejně dělostřelectvo velmi pohyblivé a rychlé, s obsluhou na koních, které je organicky přiděleno vyšším jezdeckým jednotkám. Takového dělostřelectva my doposud nemáme, naše jezdecktvo je bez dělostřelectva a náš Polní řád v čl. 58 uvádí, že jezdecké brigádě „může být přiděleno dělostřelectvo“.

To je asi myšleno případ od případu, podle potřeby.

Podívejme se, které z našeho dělostřelectva by to mohlo být.

Horské dělostřelectvo to být nemůže, protože dnešní konstrukce lafety a způsob dopravy horských děl to nepřipouští.

Rovněž tak polní děla vozená na autech se pro práci s jezdeckem nehodí. Tento způsob dopravy má mnoho nedostatků. Bylo o nich již psáno a proto je tu nebudu rozebírat.

Zbývá tedy lehké polní dělostřelectvo a domnívám se, že Polní řád počítá s přidělením tohoto dělostřelectva jezdecktvu, neboť každoročně se přidělují jezdeckým jednotkám pro spolupráci na dobu závěrečných cvičení části dělostřelectva.

Lehké polní dělostřelectvo je však určeno především k spolupráci s pěchotou. Všecky jeho taktické i technické složky byly vytvořeny pro uvedený úkol, tedy za zcela jiných předpokladů, než vyžaduje spolupráce s jezdeckem. Celé polní dělostřelectvo je též cvičeno pro spolupráci s pěchotou, všecky školy, kursy a cvičení u pluků jsou tímto směrem vedeny, avšak způsob boje jezdecktva je jiný. Přidělíme-li jezdecktvu v čas potřeby dnešní polní děla, nemůžeme od dělostřelce žádat, aby si ihned osvojil jiné způsoby boje, přeorientoval se a zapomněl na to, v čem po léta byl školen.

Toto dělostřelectvo se příliš metodickým postupem stalo pomalejší; vyhovuje rychlostí a pohyblivostí pěchotě, je však pro jezdecktvo příliš pomalé. Žádáme-li, aby účinně podporovalo jezdecktvo, žádáme od něho nemožnosti.

Téměř všichni jezdci, s kterými jsem měl příležitost mluvit o otázce jezdeckého dělostřelectva, jsou pro dělostřelectvo s koňským potahem a s obsluhou na koních, tedy takové, jaké bylo zavedeno téměř ve všech velkých evropských státech, i v Rakousku, před válkou. To odpovídá jezdeckému duchu a pohyblivosti. Jezdci věří koni a jízdnímu dělostřelci více než motoru a jeho řidiči. Na začátku války konalo toto dělostřelectvo velmi platné služby, utrpělo však v prvních měsících války nenahraditelné ztráty vycvičeného mužstva i koní, a když potom byly jezdecké jednotky redukovány a přeformovány, bylo též toto dělostřelectvo postupně přeměněno v dělostřelectvo polní. V některých státech se udrželo přes celou válku dodnes.

Podívejme se nyní, do jaké míry by nám toto dělostřelectvo dnes vyhovělo?

Uvažme, že máme nové bojové prostředky, s kterými musíme počítat, jako lehké kulomety, lelectvo, útočnou vozbu, plyn.

Počet automatických zbraní na bojišti vzrostl a jejich výkonnost se zvětšila.

Způsob vedení jezdeckého boje je dnes jiný než před válkou. Podle toho musíme uznati, že lehké dělostřelectvo s obsluhou na koních má značné nevýhody.

Zranitelnost dělostřelectva s koňským potahem a s obsluhou na koních je největší ze všeho dělostřelectva. Srovnáme-li ji se zranitelností dělostřelectva polního, vidíme: poločetu polního dělostřelectva v pochodovém proudu vměstnáme do obdélníka, jehož šířka je 2 m, délka 32 m, u dělostřelectva jezdeckého dostaneme obdélník 2×42 m. Poločeta polního dělostřelectva má 13 mužů a 13 koní, poločeta jezdeckého dělostřelectva 16 mužů, 22 koní.

Těchto 38 živých bytostí tvoří jednu jednotku, spjatou postroji a vědomím příslušnosti k dělu, která se při překvapení ať už ze vzduchu nebo se země nemůže celá rozprchnouti jako jezdeckto, ani krýti na místě lehnutím k zemi jako pěchota. Je-li u pěchoty nebo u jezdeckta zasažena část mužstva nebo koní střelami, může se zbytek pohybovat klidně dále, je-li však u dělostřelectva s koňským potahem zasažen jen jediný kůň, musí dělo ihned zastavit, to znamená obvykle zastavit na místě, kam se střelí, kůň, který se na zemi zmítá, musí býti z postrojů vyproštěn, šestispreží se musí přepráhnouti, pak teprve se nasedne a jede dále. Obvykle při jednom zásahu nezůstane, o tom mohou povídat dělostřelci.

Připouštím, že dělostřelectvo, které pracuje s pěchotou, je v palném postavení vydáno více palbě dělové než u jezdeckta, ale v této sestavě je dělostřelectvo málo zranitelné.

Čím větší zranitelnost nějaké zbraně, tím více je protivník lákán, využití této nevýhody v svůj prospěch.

Nezdá se tedy výhodné přiděliti nejzranitelnější dělostřelectvo úkolům rázu jezdeckého, kde předpokládáme pohyblivého protivníka, širokou frontu, málo zajištěná křídla, daleko od vlastní armády.

Pohyblivost. Jezdecké dělostřelectvo se pohybuje takovou rychlostí, jakou dovoluje jeho nejvíc namáhaná složka, to jsou koně, zapřažené v děle. Tato rychlost je na dobrých cestách po rovině taková jako rychlost jezdeckta, na špatných cestách a na cestách v terénu kopcovitém jezdecktu nestačí, pohyb v terénu mimo cesty je příliš pomalý, namáhavý a je možný jen na malé vzdálenosti. Tedy pohyblivost tohoto dělostřelectva jest jen za nejpříznivějších podmínek taková, jako jezdeckta, jinak je menší. Připomeňme dále, že dělostřelectvo může býti činné jenom tehdy, když stojí na místě. Má-li potom doháněti jezdeckto, které je rychlejší a pohyblivější, je to teoreticky nemožné. Praktikovat se to může tak, že buďto počká jezdeckto nebo dělostřelectké koně vyvinou nadprůměrný výkon. Je pravda, že se jezdecké jednotky, kterým bývá dělostřelectvo přidělováno, nepohybují tak rychle jako jedinci jezdcí nebo malé části jezdecké, avšak ani velké jednotky nejsou odkázány jen na komunikace, mohou jet terénem.

Vysoký les, mokrá louka, malý potůček, terasovitá pole jsou vážné překážky pro dělostřelectvo, nepřekážejí však jezdecktu. Dělostřelec je odkázán na komunikace, a aby se takovým překážkám vyhnul, bude musit často veliké vzdálenosti objíždět a pak dohánět jezdeckto.

Z toho vyplývá, že dělostřelectvo potřebuje proti jezdecktvu určité plus rychlosti. Podíváme-li se, jak to vypadá u pěchoty, kde jsou s dělostřelectvem staleté zkušenosti, vidíme, že lehké polní dělostřelectvo, určené k přímé podpoře pěchoty, má poměrně velké plus rychlosti proti pěchotě a také dělostřelectvo horské je prakticky rychlejší než pěchota. My bychom zajisté ušetřili mnoho peněz, koní a mužstva, kdybychom do lehkých děl, určených k přímé podpoře pěchoty, zapřáhli 4 těžké koně anebo 4 voly místo šestispřeží lehkých koní, vždyť jejich tažná síla je asi stejná, ale na to nikdo nepomýšlí, neboť by to znamenalo vzdání se rychlosti.

U jezdeckého dělostřelectva však této větší rychlosti proti jezdecktvu není. Chtělo-li by jezdecktvu využití podpory dělostřelectva méně pohyblivého, než je samo, musilo by svou činnost přizpůsobiti pohyblivosti dělostřelectva a část jezdecké pohyblivosti by zůstala nevyužita. Jezdecktvu, zbraň překvapení, pohybu a rychlosti, bylo by tedy brzděno dělostřelectvem s menší pohyblivostí.

V ý c v i k o b s l u h y a n á h r a d a z t r á t. Výcvik obsluhy u dělostřelectva s obsluhou na koních je složitější než u jiného dělostřelectva, protože obsluha musí vykonati úplný výcvik u děla, úplný výcvik v jízdě koňmo a potom obtížný výcvik u zapřaženého děla. Tyto obtíže vyniknou při krátkosti služební doby. Se složitějším výcvikem souvisí též těžší náhrada vzniklých ztrát obsluhy a také náhrada příježděných koní je obtížnější než koní tažných.

Mohl bych pokračovat ještě v uvádění dalších nevýhod, ale myslím, že ty, které jsem uvedl, stačí, abychom došli k názoru, že polní dělostřelectvo s obsluhou na koních nám jako jezdecké dělostřelectvo nevyhovuje.

Chceme-li přiděliti jezdecktvu dělostřelectvo a chceme-li, aby jezdecktvu mohlo počítati vždy a za všech okolností s dělostřelectkou spoluprací, musíme toto dělostřelectvo přizpůsobiti charakteristickým vlastnostem jezdeckta a vyzbrojiti je tak, jak úkoly a způsob boje jezdeckta vyžadují. Těmto základním, zdánlivě jednoduchým požadavkům nevyhovuje žádné naše dělostřelectvo a neexistuje ani univerzální dělo, které by vyhovělo všem požadavkům kladeným na jezdecké dělostřelectvo.

Lehká polní děla pro svou velikost, váhu a zásobování střelivem nemohou pracovat v první linii, nýbrž za jezdecktvem. Pro tato děla musí býti vyhledávána odpovídající palebná postavení, většinou 1 až 3 km za jezdecktvem. Bude vždy nutno budovat spojení, což vyžaduje času, určité stability a je na závalu pružnosti.

Velitel dělostřelec musí býti vpředu, aby zpráv jezdeckých hlídek a průzkumů mohl co nejdříve využít, nesmí čekat na informace nebo rozkazy velitele jezdeckta, musí pracovat iniciativně. K tomu je třeba, aby měl své dělostřelectvo blízko sebe.

Jedna z charakteristik boje jezdeckta je překvapení, t. j. zasaditi co nejrychleji mnoho palebných prostředků. Výsledek se jeví rychle a nutí k dalšímu rozhodnutí, kombinovat pohyb s mohutností palby, boj má rychlý spád a pro takový způsob boje, tedy čistě jezdecký způsob boje, jsou naše děla příliš zdlouhavá a koňský potah pomalý.

Zde bude potřeba děla lehčího, pružnějšího, které by nekladlo velké požadavky na jakost palebného postavení, děla menší ráže, jehož zásobování střelivem by bylo snadnější než u polních děl, děla doprovodného.

Toto dělo bude konat drobnou a především rychlou práci, bude v řadách jezdeckva vždy po ruce, bude odstraňovat uvedené nedostatky nyní používaných děl.

Uvedl jsem již nevýhody koňského potahu a nemusím proto zvlášť zdůrazňovat, že musíme sáhnouti k motoru. Nejpriznivější výsledky zkoušek motorisace lehkých děl jsou podle běžné literatury s motorisovanou kolesnou, na kterou je zavěšeno dělo, a myslím, že tento způsob motorisace bude pro doprovodné dělo jezdeckva nejvýhodnější. Představuji si přibližnou formu kolesny šestikolový terénní vůz Tatra, choulstivé části stroje pancéřovány, na kolesné obsluha děla a část munice pro první potřebu.

Nevím, do jaké míry je vyřešena otázka doprovodného děla u pěchoty, ale potřeba tohoto děla u jezdeckva zdá se mně naléhavější a možnost použití mnohem širší, než u pěchoty.

Bude-li takové doprovodné dělostřelectvo u jezdeckva zavedeno, můžeme ponechat mimoto u jezdeckva také ještě dělostřelectvo s koňským potahem. Hlavní požadavky rychlosti, pohyblivosti a pružnosti, kladené na jezdecké dělostřelectvo, budou však převzaty dělostřelectvem doprovodným.

Toto dělostřelectvo s koňským potahem, jako dělostřelectvo větší mohutnosti, převezme úkol dělostřelectva pro přímou podporu a pro všeobecnou činnost. Ráží větší než 10 cm neuznávám pro jezdeckvo za nutnou, neboť předpokládám, že jezdeckvo nebude útočit jako pěchota na opevněné posíky a potírat cíle, které by vyžadovaly dělostřelectva hrubého.

Snížení váhy dnešních polních děl můžeme dosáhnouti dvojím způsobem: buď: 1. posadíme obsluhu děl na koně, nebo 2. zůstane obsluha na děle, ale kolesny zbavíme střeliva a to dáme k bojovému trénu. Pro dělo zůstane střelivo v hlomozně. Srovnáme oba způsoby, jako základ vezmeme dnešní dotaci střeliva u 8 cm kanonu, váhu muže i se zavazadly 95 kg. Váha střeliva v obou kolesnách poločety je okrouhle 640 kg.

Baterie 1 způsob první, baterie 2 způsob druhý.

	Baterie 1.	Baterie 2.
Váha zapřažených jednotek palebné baterie se zmenší o	2280 kg	2560 kg
Palebná baterie vzroste o	13 osob*) 37 koní	—
Bojový trén vzroste o	1 vozká**) 2 koně 1 vůz	5 vozků 10 koní 5 vozů
Celkem přibude baterii	14 osob 39 koní 1 vůz	5 osob 10 koní 5 vozů

*) Pro dělo 6 mužů obsluhy, 3 vodiči koní, pro baterii 1 velitel náručních koní.

**) Vůz pro naložení dávek potravin a krmiva pro 13 osob a 37 koní.

Zde vidíme, že při stejné výkonnosti a bojeschopnosti vzroste palebná baterie podle způsobu 1 o 50 živých bytostí, tedy bude větší, zranitelnější a též udržování celé baterie bude nákladnější. Též výcvik u této baterie bude složitější a náhrada ztrát mužstva i koní obtížnější než u baterie 2.

★

Ať je budoucí jezdecké dělostřelectvo jakékoli formy, musíme si uvědomiti, že celá naše dělostřelecká doktrina je budována na taktice a způsobu boje pěchoty. Všechny dělostřelecké taktiky a služební předpisy dělostřelectva i jezdeckta pomíjejí úplně otázku dělostřelecké spolupráce s jezdecktem. A lze to pochopit, neboť nemůžeme psát o taktice a použití jezdeckého dělostřelectva, když ho nemáme.

Jezdeckto se bez dělostřelectva neobejde a na spolupráci s dělostřelectvem musí dnes myslet nejenom velitel jezdecké brigády, nebo snad ještě velitel jezdeckého pluku, to je věc všech jezdců. Ti však musí vědět, s jakým dělostřelectvem mají počítati. Názory na vedení jezdeckého boje jsou dnes ustáleny, jezdcí musí poukázati na rozdíly v provádění různých fází boje jezdeckta a pěchoty, neboť domníváme se, že tyto rozdíly jsou dnes známy jen jezdecktu. Otázka součinnosti dělostřelectva s jezdecktem může se správně řešit, až bude známo, jaké dělostřelectvo bude jezdecktu přiděleno.

Jezdeckto u nás a v cizině.

Major gšt. Josef T a c l:

Nejnovější názory na organisaci jezdeckých jednotek.

Deutsche Wehr č. 4 ze dne 24. ledna 1931 přináší zajímavou práci plk. rakouské armády Wiktorina: *Kavalleristische Zeit- und Streitfragen*, v němž se obírá otázkou jezdeckta a jeho vybavením; poukazuje na to, že za všech okolností je nutno přihlížeti k podstatným vlastnostem této zbraně. Podáváme tuto práci pro její zajímavost v době, kde hledá se stále nová organisace a uvažuje se o jejím vybavení, poněkud obšírněji.

Autor pokládá za nejdůležitější vlastnost jezdeckta, jež je často přezírána, pohyblivost; ta umožňuje pomocí koně pohyb terénem a dovoluje přiblížití palebných prostředků velmi blízko k nepříteli. Z toho pak odvozuje závěr, že valná část vyšší jezdecké jednotky musí se skládati z jezdeckta a jízdního dělostřelectva. Rovnováha může tu býti velmi snadno porušena přílišným zatížením, zejména motorisovanými jednotkami, jejichž rychlosti nemůže jezdeckto dosáhnouti a které naopak omezuje v taktické pohyblivosti tím, že se musíme stále ohlížeti na ně. V tom také spočívá nevýhoda smíšených divisií, složených z jezdeckta a motorisovaných částí v nevhodném poměru. Zásadní věcí je najít správný poměr v sloučení koní s motorem a správné použití těchto dvou různorodých složek povolovaných k součinnosti.

Z obou předechozích zásad odvozuje autor dále, že jezdeckto, přes to, že jeho počty ve vyšší jezdecké jednotce jsou malé, bude nuceno nésti valnou část tíhy boje a proto musí mít velikou palebnou mohutnost.